

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. spalio 21 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimas bei vykdymas — Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 — Taikymo sritis — 1 straipsnio 1 dalies b punktas — Tėvų pareigų skyrimas, naudojimasis jomis, perdavimas, apribojimas ar atėmimas — 2 straipsnis — Sąvoka „tėvų pareigos“ — Tėvų ginčas dėl jų vaiko kelionės ir paso jam išdavimo — Jurisdikcijos prorogacija — 12 straipsnis — Sąlygos — Pritarimas teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijai — Atsakovo neatvykimas į teismą — Teismų, į kuriuos kreiptasi, ex officio paskirto atsakovo atstovo neprieštaravimas dėl jurisdikcijos“

Byloje C-215/15

dėl *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas, Bulgarija) 2015 m. gegužės 11 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo tą pačią dieną, pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Vasilka Ivanova Gogova

prieš

Ilia Dimitrov Iliev

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro trečiosios kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, einantis ketvirtosios kolegijos pirmininko pareigas, teisėjai J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal ir K. Jürimäe (pranešėja),

generalinis advokatas P. Mengozzi,

posėdžio sekretorius I. Illéssy, administratorius,

atsižvelgęs į 2015 m. liepos 3 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimą nagrinėti šią bylą pagal pagreitiną procedūrą, numatytą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23a straipsnyje ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2015 m. rugsėjo 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos J. Vlácil,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos M. A. Sampol Pucurull,

* Proceso kalba: bulgarų.

— Europos Komisijos, atstovaujamos S. Petrova ir M. Wilderspin,

susipažinęs su generalinio advokato nuomone,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), 1 straipsnio 1 dalies b punkto, 2 straipsnio 7 punkto, 8 straipsnio 1 dalies ir 12 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant V. I. Gogova ir I. D. Iliev ginčą dėl jų bendro vaiko paso atnaujinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Reglamento Nr. 2201/2003 5 ir 12 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(5) Siekiant užtikrinti lygybę visiems vaikams, šis reglamentas taikomas visiems sprendimams dėl tėvų pareigų, įskaitant vaiko apsaugos priemones, neatsižvelgiant į ryšį su santuokos byla.

<...>

(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.“

- 4 Šio reglamento 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

<...>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;

b) globos, rūpybos ir panašiomis institucijomis [panašiais institutais];

c) asmens ar institucijos, atsakingos už vaiko asmenį ar turtą, skyrimu ir funkcijomis, atstovavimu vaikui [bet kurio asmens ar institucijos, kurie turi rūpintis vaiko asmeniu ar jo turtu, atstovauti ar padėti vaikui, skyrimu ir funkcijoms];

d) vaiko paskyrimu į šeimą (šeimyną) ar globos instituciją;

e) vaiko apsaugos priemonėmis, susijusiomis su vaiko turto administravimu, išsaugojimu ar perleidimu.

3. Šis reglamentas netaikomas:

- a) tėvystės (motinystės) nustatymui ar nugincijimui;
- b) sprendimams dėl įvaikinimo, pasirengimo įvaikinti priemonėms arba įvaikinimo panaikinimui ar atšaukimui;
- c) vardo ir pavardės vaikui suteikimui;
- d) nepilnamečio emancipavimui;
- e) išlaikymo pareigoms;
- f) turto patikėjimo sutartims ar paveldėjimui;
- g) priemonėms, kurių imamasi dėl vaikų padarytų baudžiamosios teisės pažeidimų.“

5 Pagal nurodyto reglamento 2 straipsnio 7 punktą „tėvų pareigos“ apibrėžiamos kaip „visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu. [Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises]“.

6 To paties reglamento 8 straipsnis „Bendroji jurisdikcija“ suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos [12 straipsnio] nuostatos.“

7 Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnyje „Jurisdikcijos prorogacija“ įtvirtinta:

„1. Valstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją bet kurioje byloje dėl su tėvų pareigų, susijusioje su tuo pareiškimu, [turi jurisdikciją visais su tuo pareiškimu susijusiais klausimais dėl tėvų pareigų], jeigu:

a) bent vienas iš sutuoktinių turi tėvų pareigas vaikui;

ir

b) tokiai teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė abu sutuoktiniai ir tėvų pareigų turėtojai, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

<...>

3. Valstybės narės teismai taip pat turi jurisdikciją tėvų pareigoms kitose bylose, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, jeigu:

a) vaikas turi esminį ryšį su ta valstybe nare, pavyzdžiui, dėl to, kad vienas iš tėvų pareigų turėtojų toje valstybėje narėje turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba kad vaikas yra tos valstybės narės pilietis;

arba [ir]

b) teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

<...>“

8 Šio reglamento 16 straipsnyje „Bylos iškėlimas teisme“ numatyta:

„1. Byla teisme laikoma iškelta tada:

a) kai teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui;

arba

b) jeigu minėtas dokumentas turi būti įteiktas prieš pateikiant jį teismui, kai jį gauna už įteikimą atsakinga institucija, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų pateiktas teismui.“

Bulgarijos teisė

Bulgarijos asmens dokumentų įstatymas

9 Pagal Bulgarijos asmens tapatybės dokumentų įstatymo (*Zakon za balgarskite lichni dokumenti*) 45 straipsnio 1 dalį prašymą išduoti pasą mažamečiui ir nepilnamečiui asmeniškai pateikia jo tėvai.

10 Pagal šio įstatymo 78 straipsnio 1 dalį, siejamą su 76 straipsnio 9 punktu, vidaus reikalų ministras arba prireikus jo šiuo tikslu įgaliotas asmuo turi teisę uždrausti vaikui išvykti iš Bulgarijos Respublikos, jei nepateiktas notaro patvirtintas rašytinis jo tėvų sutikimas dėl vaiko kelionės.

Šeimos kodeksas

11 Šeimos kodekso (*Semeen kodeks*) 127a straipsnyje nustatyta:

„1. Klausimus dėl vaiko kelionių į užsienį ir tam reikalingų tapatybės dokumentų išdavimo sprendžia tėvai bendru sutarimu.

2. Tėvams nesutarus dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų klausimų, jų ginčą sprendžia *Rayonen sad* (rajonų teismas), kurio veiklos teritorijoje yra vaiko faktinė gyvenamoji vieta.

3. Byla keliami vieno iš tėvų prašymu. Teismas išklauso kitą iš tėvų, nebent šis be pateisinamos priežasties neatvyksta į posėdį. Teismas taip pat gali rinkti įrodymus savo iniciatyva.

<...>“

Civilinio proceso kodeksas

12 Civilinio proceso kodekso (*Grazhdanski protsesualen kodeks*) 47 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu atsakovo neįmanoma surasti bylos medžiagoje nurodytu adresu, taip pat neįmanoma surasti asmens, kuris sutiktų priimti pranešimą, įteikiantis asmuo pakabina skelbimą ant atitinkamo asmens būsto durų arba pašto dėžutės; jeigu neįmanoma prie jų priėti, skelbimas pakabinamas ant pastato durų arba matomoje vietoje prie jų. Jeigu įteikiantis asmuo turi galimybę priėti prie pašto dėžutės, jis taip pat palieka joje skelbimą.

2. Skelbime nurodoma, kad dokumentai palikti teismo kanceliarijoje, jeigu pranešimas įteikiamas per teismo darbuotoją arba teismo antstolį; kad dokumentai palikti savivaldybėje, jeigu pranešimą įteikė savivaldybės darbuotojas, ir kad juos galima atsiimti per dvi savaites nuo skelbimo pakabinimo dienos.

3. Jeigu atsakovas neatvyksta atsiimti dokumentų, teismas nurodo ieškoviui pateikti pažymą apie jo registruotą gyvenamąją vietą, išskyrus 40 straipsnio 2 dalyje ir 41 straipsnio 1 dalyje numatytus atvejus, kai apie įteikimą pažymima bylos medžiagoje. Jeigu nurodytas adresas nesutampa su šalies nuolatinės ar faktinės gyvenamosios vietos adresu, teismas nurodo įteikti dokumentus faktinėje arba nuolatinėje gyvenamojoje vietoje pagal 1 ir 2 dalis.

4. Jeigu įteikiantis asmuo nustato, kad atsakovas negyvena nurodytu adresu, teismas ieškoviui nurodo pateikti pažymą apie jo registruotą gyvenamąją vietą, neatsižvelgiant į skelbimą pagal 1 dalį.

5. Dokumentai laikomi įteiktais pasibaigus jiems atsiimti teismo kanceliarijoje ar savivaldybėje nustatytam terminui.

6. Nustatęs, ar įteikta tinkamai, teismas nurodo apie tai pažymėti bylos medžiagoje ir ieškovo lėšomis skiria nedalyvaujančio atsakovo atstovą.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 13 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad V. I. Gogova ir I. D. Iliev turi bendrą vaiką, kuriam klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms buvo 10 metų. Šis Bulgarijos pilietybę turintis vaikas su motina gyvena Milane (Italija). Abu tėvai yra Bulgarijos piliečiai; jie gyvena skyrium. I. D. Iliev taip pat gyvena Italijoje.
- 14 V. I. Gogova norėjo atnaujinti savo vaiko pasą, kurio galiojimas baigėsi 2012 m. balandžio 5 d., kad galėtų su vaiku vykti į Bulgariją.
- 15 Pagal Bulgarijos teisę sprendimą dėl nepilnamečio vaiko kelionės ir kreipimosi dėl paso išdavimo priima tėvai bendru sutarimu. Be to, prašymą išduoti vaikui pasą kompetentingai administracinei institucijai turi pateikti abu tėvai kartu.
- 16 I. D. Iliev nesuteikė reikalingos pagalbos pagrindinės bylos ieškovei, kad jų bendram vaikui būtų išduotas naujas pasas, todėl V. I. Gogova kreipėsi į *Rayonen sad – Petrich* (Petričiaus rajono teismas, Bulgarija), kad šis teismas išspręstų jos ir I. D. Iliev ginčą dėl jų vaiko galimybės išvykti iš nacionalinės teritorijos ir naujo paso išdavimo jam šiuo tikslu.
- 17 Kadangi buvo neįmanoma įteikti I. D. Iliev ieškinio, nes jo nepavyko rasti deklaruotu adresu, teismas paskyrė jo atstovą *ad litem*, remdamasis Civilinio proceso kodekso 47 straipsnio 6 dalimi. Šis atstovas neginčijo Bulgarijos teismų jurisdikcijos ir pareiškė, kad ginčą reikia spręsti atsižvelgiant į vaiko interesą

- 18 2014 m. lapkričio 10 d. nutartimi *Rayonen sad – Petrich* (Petričiaus rajono teismas) pripažino, kad V.I. Gogovos prašymui taikomas Šeimos kodekso 127a straipsnis ir jis susijęs su tėvų pareigomis vaikui, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį. Konstatavęs, kad vaikas įprastai gyvena Italijoje, šis teismas pripažino neturįs jurisdikcijos nagrinėti prašymo ir nutraukė bylą.
- 19 Dėl šios nutarties V.I. Gogova padavė apeliacinį skundą *Okrazhen sad – Blagoevgrad* (Blagojevgrado apygardos teismas, Bulgarija). Šis teismas, pirma, paliko galioti skundžiamą nutartį ir, antra, nusprendė, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalies b punkte numatytos Bulgarijos teismų „jurisdikcijos prorogacijos“ nėra. Anot šio teismo, nors I.D. Iliev neginčijo šių teismų jurisdikcijos, bylą nagrinėjant dalyvavo tik jo atstovas, teismo paskirtas *ex officio*, nesant atsakovui.
- 20 Pagrindinės bylos ieškovė padavė kasacinį skundą *Varhonen kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas). Šio teismo nuomone, kasacinės bylos baigtis priklausys pirmiausia nuo to, ar Šeimos kodekso 127a straipsnio 2 dalyje numatyta teisminė procedūra, leidžianti teismo sprendimu kompensuoti trūkstamą vieno iš tėvų sutikimą dėl vaiko kelionės į užsienį ir dėl paso išdavimo jam, patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo sritį, todėl teismų jurisdikcija nustatyta pagal šio reglamento nuostatas. Kalbant konkrečiai, kyla klausimas, ar tokia procedūra susijusi su „tėvų pareigomis“, kaip jos suprantamos pagal šio reglamento 2 straipsnio 7 punktą. Anot šio teismo, šiomis aplinkybėmis taip pat būtina nustatyti, ar tas reglamentas taikomas šiai procedūrai, atsižvelgiant į tai, kad pagal Bulgarijos teisę joje priimtas teismo sprendimas turi būti pateiktas Bulgarijos administracinėms institucijoms tam, kad atitinkamam vaikui būtų leista išvykti iš šalies arba kad jam būtų išduotas pasas.
- 21 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar nagrinėjamu atveju Bulgarijos teismų jurisdikcija gali būti grindžiama Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalies b punktu, atsižvelgiant į tai, kad šių teismų paskirtas I.D. Iliev atstovas neginčijo jų jurisdikcijos nagrinėti pagrindinę bylą.
- 22 Šiomis aplinkybėmis *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar civiliniam teismui įstatymu suteikta galimybė spręsti tėvų ginčą dėl jų vaiko kelionės į užsienį ir asmens dokumentų išdavimo, kai pagal taikomą materialinę teisę numatytas bendras naudojimas tėvų teisėmis vaiko atžvilgiu, yra byla, susijusi su „tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 1 dalies b punktą, siejamą su 2 straipsnio 7 punktu, kuriai galima taikyti šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį?
  2. Ar yra pagrindai pripažinti tarptautinę jurisdikciją civilinėje byloje dėl tėvų pareigų, jeigu teismo sprendimas pakeis su vaiku susijusiai administracinei procedūrai juridinę reikšmę turintį faktą, o pagal taikytiną teisę ši procedūra turi vykti konkrečioje valstybėje narėje?
  3. Ar jurisdikcijos prorogacija, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalies b punktą, pripažintinas atvejis, kai atsakovo atstovas neginčijo teismo jurisdikcijos, tačiau pats buvo ne atsakovo įgaliotas, o teismo paskirtas, kilus sunkumų susisiekti su atsakovu, kad šis asmeniškai ar per atstovą galėtų dalyvauti procese?“

Procesas Teisingumo Teisme

- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo prašymu paskirta kolegija išnagrinėjo klausimą dėl būtinybės šią bylą nagrinėti taikant Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą. Išklausiusi generalinį advokatą, ši kolegija nusprendė atmesti tokį prašymą.

- 24 Nutartimi *Gogova* (C-215/15, EU:C:2015:466) Teisingumo Teismo pirmininkas nutarė nagrinėti šią bylą pagal pagreitiną procedūrą, numatytą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23a straipsnyje ir Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 25 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos tikslinga nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar ieškinys, kuriuo vienas iš tėvų prašo teismo išspręsti klausimą, kai nėra kito iš tėvų sutikimo dėl jų vaiko išvykimo iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės ir dėl prašymo išduoti šiam vaikui pasą, patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 materialinę taikymo sritį, net jei į teismo sprendimą dėl šio ieškinio turės atsižvelgti valstybės narės, kurios pilietis yra vaikas, valdžios institucijos per administracinę procedūrą dėl paso išdavimo.
- 26 Dėl Reglamento Nr. 2201/2003 materialinės taikymo srities pažymėtina, kad iš jo 1 straipsnio 1 dalies b punkto matyti, jog šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms, be kita ko, su tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu. Šiomis aplinkybėmis sąvoka „civilinė byla“ turi būti suprantama ne siaurai, o kaip autonominė Sąjungos teisės sąvoka, apimanti pirmiausia visus prašymus, priemones ar sprendimus dėl „tėvų pareigų“, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą, laikantis jo 5 konstatuojamojoje dalyje priminto tikslo (šiuo klausimu žr. Sprendimo C, C-435/06, EU:C:2007:714, 46–51 punktus).
- 27 Šiuo požiūriu Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 7 punkte sąvoka „tėvų pareigos“ apibrėžiama plačiai, kaip apimanti visas su vaiko asmeniu ar turtu susijusias teises ir pareigas, suteikiamas fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu (Sprendimo C, C-435/06, EU:C:2007:714, 49 punktas ir Sprendimo C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 59 punktas). Be to, nors šio reglamento 1 straipsnio 2 dalyje pateiktas sąrašas bylų, kurioms, kaip susijusioms su „tėvų pareigomis“, taikomas šis reglamentas, tas sąrašas yra ne baigtinis, o tik pavyzdinis, kaip rodo žodžių „gali būti“ vartojimas (Sprendimo C, C-435/06, EU:C:2007:714, 30 punktas ir Sprendimo C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 63 punktas).
- 28 Siekiant nustatyti, ar prašymas patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo sritį, reikia remtis jo dalyku [pagal analogiją su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 1 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „fizinį asmenų statusas arba teisnumas ir veiksnumas“ žr. Sprendimo *Schneider*, C-386/12, EU:C:2013:633, 29 ir 30 punktus ir, kiek tai susiję su šioje nuostatoje vartojama sąvoka „socialinis draudimas“, Sprendimo *Baten*, C-271/00, EU:C:2002:656, 46 ir 47 punktus].
- 29 Kiek tai susiję su tokiu ieškiniu, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pažymėtina, jog iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šį ieškinį nagrinėjantis teismas turi nuspręsti dėl būtinumo atitinkamam vaikui gauti pasą ir dėl ieškinį pareiškusio vieno iš tėvų teisės pateikti prašymą išduoti šį pasą ir vyksti su vaiku į užsienį be kito iš tėvų sutikimo. Vadinas, tokio ieškinio dalykas yra naudojimas „tėvų pareigomis“ minėtam vaikui, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 1 dalies b punktą, analizuojamą kartu su šio reglamento 2 straipsnio 7 punktu.
- 30 Be to, konstatuotina, kad ieškiniai, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, netaikoma jokia iš to paties reglamento 1 straipsnio 3 dalyje išvardytų ribotų išimčių.
- 31 Darytina išvada, kad toks ieškinys patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo sritį.

- 32 Šios išvados nepaneigia paprasta aplinkybė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu prašymu siekiama, kad būtų priimtas konkretus sprendimas dėl vaiko, o ne dėl visų būdų, kuriais galima įgyvendinti tėvų pareigas. Iš tiesų, kaip priminta šio sprendimo 26 ir 27 punktuose, reglamentas taikomas visiems šios srities sprendimams, nesvarbu, ar jie susiję su konkrečiu šių pareigų aspektu, ar jais nustatoma bendra jų vykdymo tvarka.
- 33 Be to, tai, kad į teismo sprendimą dėl šio prašymo turės atsižvelgti valstybės narės, kurios pilietis yra vaikas, šiuo atveju Bulgarijos Respublikos valdžios institucijos per administracinę procedūrą dėl paso išdavimo šiam vaikui, negali lemti kitokio Reglamento Nr. 2201/2003 aiškinimo.
- 34 Šiuo aspektu pakanka pažymėti, kad bet kuriuo atveju pagrindinė byla nelemia, kad pasas bus išduotas automatiškai, o vienintelis jos poveikis yra leidimas vienam iš tėvų pareigas atitinkamam vaikui įgyvendinančių asmenų pateikti prašymą išduoti šiam vaikui pasą, nedalyvaujant ir nesant kito šias pareigas įgyvendinančio asmens ar jam nedavus sutikimo, tačiau taip nepažeidžiamos kitos Bulgarijos teisėje numatytos tokio dokumento išdavimo sąlygos.
- 35 Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, į pirmąjį ir antrąjį klausimus atsakyтина, kad ieškinys, kuriuo vienas iš tėvų prašo teismo išspręsti klausimą, kai nėra kito iš tėvų sutikimo dėl vaiko išvykimo iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės ir dėl prašymo išduoti šiam vaikui pasą, patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 materialinę taikymo sritį, net jei į teismo sprendimą dėl šio ieškinio turės atsižvelgti valstybės narės, kurios pilietis yra vaikas, valdžios institucijos per administracinę procedūrą dėl paso išdavimo.

Dėl trečiojo klausimo

- 36 Trečiasis klausimas susijęs su Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalies aiškinimu. Šioje nuostatoje numatyta, kad valstybės narės teismai, kuriems pateiktas pareiškimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, tam tikromis sąlygomis turi jurisdikciją visais su tuo pareiškimu susijusiais klausimais dėl tėvų pareigų.
- 37 Tačiau nei iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nei iš Teisingumo Teismo gautų pastabų nematyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nagrinėjamoje byloje būtų pateiktas toks su santuoka susijęs pareiškimas.
- 38 Kita vertus, Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta jurisdikcijos prorogacijos taisyklė leidžia valstybės narės, kurioje vaikas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, teismams nagrinėti prašymus dėl tėvų pareigų šiam vaikui, net jei šiuose teismuose nenagrinėjama jokia kita su santuoka susijusi byla (šiuo klausimu žr. Sprendimo *L, C-656/13*, EU:C:2014:2364, 45 ir 52 punktus).
- 39 Vadinasi, trečiąjį klausimą reikia suprasti taip, kad iš esmės juo siekiama sužinoti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktas aiškintinas taip, kad galima pripažinti, jog teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijai nagrinėti prašymą dėl tėvų pareigų „aiškiai išreikštu ar kitoku nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys“, kaip numatyta šioje nuostatoje, vien todėl, kad atsakovo atstovas *ad litem*, paskirtas šių teismų *ex officio*, nesant galimybės įteikti atsakovui ieškinio, neginčijo šių teismų jurisdikcijos.
- 40 Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktą, analizuojamą kartu su šio reglamento 16 straipsniu, valstybės narės teismai gali grįsti savo jurisdikciją pirmąja iš šių nuostatų, jeigu įrodyta, kad egzistuoja aiškus ar bent nedviprasmiškas visų bylos šalių pritarimas šiai jurisdikcijai vėliausiai tuo momentu, kai pasirinktam teismui pateikiamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *L, C-656/13*, EU:C:2014:2364, 56 punktą).

- 41 Be to, iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamosios dalies matyti, kad šio reglamento 12 straipsnio 3 dalyje numatytas jurisdikcijos pagrindas yra artumo kriterijaus, pagal kurį ieškinius dėl tėvų pareigų vaikui pirmiausiai turėtų nagrinėti šio vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narės teismai, išimtis; šis kriterijus įtvirtintas reglamento 8 straipsnio 1 dalyje. Kaip generalinis advokatas pažymėjo savo nuomonės 64 punkte, šia išimtimi siekta suteikti šalims tam tikrą autonomiją bylose dėl tėvų pareigų. Taigi sąlygą dėl nedviprasmiško visų bylos šalių pritarimo dėl teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijos reikia aiškinti siaurai.
- 42 Šiuo klausimu pažymėtina, kad, viena vertus, toks pritarimas reiškia bent jau tai, kad atsakovui žinoma apie šiuose teismuose iškeltą bylą. Nors toks žinojimas savaime nereiškia pritarimo teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijai, bylą nagrinėjant nedalyvaujantis atsakovas, kuriam bylos iškėlimo dokumentas nebuvo įteiktas ir kuris nežino apie pradėtą procesą, bet kuriuo atveju negali būti laikomas pritarusiu šiai jurisdikcijai (pagal analogiją su Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsniu žr. Sprendimo A, C-112/13, EU:C:2014:2195, 54 punktą).
- 43 Kita vertus, išvados apie pagrindinės bylos atsakovo valią negalima daryti remiantis minėtų teismų nesant atsakovui paskirto atstovo *ad litem* veiksmais. Kadangi šis atstovas neturi kontaktų su atsakovu, jis negali iš jo gauti informacijos, būtinos norint pritarti šių teismų jurisdikcijai ar ją ginčyti žinant visas bylos aplinkybes (šiuo klausimu žr. Sprendimo A, C-112/13, EU:C:2014:2195, 55 punktą).
- 44 Vadinasi, tokiu atveju, koks susiklostė pagrindinėje byloje, negalima pripažinti, kad teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijai „aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalį.
- 45 Priešingai, nei Teisingumo Teisme teigė Ispanijos vyriausybė, šis aiškinimas negali būti paneigtas remiantis teise kreiptis į teismą arba teisinio saugumo ir Reglamento Nr. 2201/2003 veiksmingumo principais. Šiuo klausimu ši vyriausybė iš esmės nurodė, kad negalėjimas priimti galutinio sprendimo dėl pagrindinės bylos ieškovės prašymo dėl to, kad kilo sunkumų įteikti procesinius dokumentus pagrindinės bylos atsakovui, lemia minėtai teisei ir principams prieštaraujantį atsisakymą vykdyti teisingumą.
- 46 Tačiau šio sprendimo 44 punkte nurodytu aiškinimu, esant tokiai situacijai, kokia susiklostė pagrindinėje byloje, iš ieškovo neatimama galimybė siekti, kad sprendimą priimtų, prireikus nedalyvaujant atsakovui, valstybės narės, kurioje atitinkamas vaikas nuolat gyvena, teismai, turintys jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį. Taigi šis aiškinimas nelemia atsisakymo vykdyti teisingumą.
- 47 Taigi į trečiąjį klausimą atsakytina: Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktas aiškintinas taip, kad negalima pripažinti jog teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijai nagrinėti prašymą dėl tėvų pareigų „aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys“, kaip numatyta šioje nuostatoje, vien todėl, kad atsakovo atstovas *ad litem*, paskirtas šių teismų *ex officio*, nesant galimybės įteikti atsakovui ieškinio, neginčijo šių teismų jurisdikcijos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 48 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. **Ieškinys, kuriuo vienas iš tėvų prašo teismo išspręsti klausimą, kai nėra kito iš tėvų sutikimo dėl vaiko išvykimo iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės ir dėl prašymo šiam vaikui išduoti pasą, patenka į 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, materialinę taikymo sritį, net jei į teismo sprendimą dėl šio ieškinio turės atsižvelgti valstybės narės, kurios pilietis yra vaikas, valdžios institucijos per administracinę procedūrą dėl paso išdavimo.**
2. **Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktas aiškintinas taip, kad negalima pripažinti jog teismų, į kuriuos kreiptasi, jurisdikcijai nagrinėti prašymą dėl tėvų pareigų „aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys“, kaip numatyta šioje nuostatoje, vien todėl, kad atsakovo atstovas *ad litem*, paskirtas šių teismų *ex officio*, nesant galimybės įteikti atsakovui ieškinio, neginčijo šių teismų jurisdikcijos.**

Parašai.